

Asia: VN/26540/2025

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain muuttamiseksi

Klikkaa ja lisää väliotsikko

1. Yleiset kommentit uudistuksesta

Uudistus on kannatettava. Ammattiurheilijoiden eläketurvan järjestäminen eroaa muiden työntekijäasemaan rinnastettavien henkilöiden eläketurvan järjestämisestä vakuutettujen määrien, urheilu-uran keston ja palkkasumman perusteella. Jo urheilijan eläke- ja tapaturmaa koskevan lain säätämisen yhteydessä 1995 todettiin ne realiteetit, joiden perusteella ei ollut mahdollisuuksia tuoda ammattiurheilijoita yleisen työntekijän eläkelain alaisuuteen. Näin ollen kehittämisen vaihtoehtoiksi jää vain kehittäminen nykyisen lain pohjalta ja olemassa olevat realiteetit tunnustamalla.

Uudistus mahdollistaa suuremman ja paremman eläketurvan ammattiurheilijoille ja korjaa laissa pitkään olleen vääristymän mahdollistamalla saman eläketurvan järjestämisen myös eläkekassassa. Uudistus myös vähentää urheilijoiden eläkkeiden hoitamiseen liittyviä hallintokustannuksia mikä myös omalta osaltaan lisää kiinnostusta niiden tarjoamiseen. On kuitenkin välttämätöntä jatkaa lain uudistamista ja kehittämistä myös sen osalta, että varmistetaan ja mahdollistetaan vakuutusyhtiön muodostuneen jatkuvien vakuutusten eläkerahaston siirtäminen eläkekassaan (lisäeläkesäätiöistä ja lisäeläkekassoista annetun lain mukainen eläkekassa). Samassa yhteydessä on otettava kantaa myös vapaakirjoista syntyneiden eläkkeiden takaisinostosta ja/tai siirtämisestä toiseen vakuutuslaitokseen.

On myös selvitettävä, miten käsitellään vakuutusyhtiöiden omalla päätöksellään päättämiä vakuutuksia. Yksilöllisessä eläkevakuutuksessa suuret olosuhdemuutokset oikeuttavat vakuutetut käyttämään takaisinosto-oikeutta.

Osallistuisimme mielellämme mahdolliseen jatkotyöskentelyyn asiantuntijajäsenenä.

2. Huomionne sijoitussidonnaisen vakuutuksen mahdollistamisesta vanhuudenturvan järjestämisen muotona

Urheilijoiden vanhuudenturvan muuttaminen sijoitussidonnaiseksi säilyttää ja kartuttaa eläkerahastojen arvoa pitkällä tähtäyksellä nykyistä turvaa paljon paremmin. Muutos siis suurella todennäköisyydellä nostaa ammattiuurheilijoiden eläketurvan tasoa ja lisää urheilijoiden kiinnostusta eläketurvastaan.

Esimerkiksi ETK:n vuonna 2022 tekemien laskelmien mukaan valtionlainojen reaalityttö on 10 vuoden perspektiivillä ollut -0,44 % ja säänneltyjen osakemarkkinoiden reaalityttö 3,95 prosenttia. (Institutionaalisten sijoittajien pitkän aikavälin tuotto-odotukset ETK:n raportti 04/2022). Kuten esityksessä todetaan joillakin vakuutusyhtiöillä laskuperustekorko ja asiakashyvitykset ovat voineet laskea jopa 0 prosenttiin. Lakisääteissä työeläkkeissä järjestelmän tuotto-odotuksia ollaan vastaavasti kasvattamalla mahdollistamalla eläkelaitosten sijoitustoiminnalle suuremmat osakepainot.

On hyvin hankala järjestely saada suostumus laskuperustekorkoon sidotun sopimuksen muuttamisesta sijoitussidonnaiseksi kaikilta vakuutetuilta urheilijoilta.

3. Huomionne lisäeläkekassamahdollisuudesta vanhuudenturvan järjestämisen muotona

Euroopan unionin eläkkeiden pilarijärjestelmässä ns. lisäeläkkeitä myöntävät eläkesäätiöt ja eläkekassat kuuluvat ryhmäeläkkeiden II-pilariin. Samaan pilariin kuuluvat henkivakuutusyhtiöiden tarjoamat ryhmäeläkkeet, johon myös nyt valmisteltavana oleva urheilijoiden eläketurva lukeutuu. Tämän vuoksi on varsin luontevaa, että urheilijoiden eläketurva voitaisiin järjestää myös lisäeläkekassassa. Tämä laajentaa vakuutusturvan järjestämisen tapoja ja varmistaa osaltaan, että vakuutusturvaa on aina saatavilla.

Vakuutusyhtiöiden ja eläkesäätiöiden ja eläkekassojen sääntelyssä on paljon samankaltaisuutta. Kummankin sääntelyn perusta tulee EU-sääntelystä. Käytännössä henkivakuutusdirektiivit on tuotu suoraan vakuutusyhtiöitä koskevaan sääntelyyn ja IORP II direktiivi on tuotu eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevaan sääntelyyn. Kansallisesti on sen lisäksi jonkun verran muuta sääntelyä, joka koskee eläkesäätiöitä ja eläkekassoja, koska IORP II direktiivi ei perustu eurooppalaiselle kokonaisuharmonisoinnille.

Eläkesäätiöt ja eläkekassat eroavat luonteeltaan vakuutusyhtiöistä. Eläkesäätiöt ja eläkekassat eivät voi harjoittaa toimintaa liiketoiminnan muodossa, eivätkä ne voi järjestää laissa mainittuja yksilöllisiä

vapaaehtoisia III pilariin kuuluvia eläkkeitä. Koska lisäeläkekassa ei harjoita toimintaa liiketoiminnan muodossa, vakuutetusta eläkesäästöstä vähennetään vain aidot hoitokulut.

Suomen EU-liittymissopimuksen myötä saaman ns. TEL-poikkeuksen johdosta Suomen lakisääteiset työstä karttavat eläkkeet luetaan EU:n pilarijakomallissa I-pilariin. EU:n pilarijakomallissa yksilölliset vapaaehtoiset eläkkeet luetaan III-pilariin.

Käytännössä sijoitussidonnainen eläke ei eläkekassassa voi olla elinikäinen. Sijoitussidonnaisen eläke perustuu sille, että eläkkeen alkaessa varat sijoitetaan matalariskisempiin sijoituksiin. Matemaattisesti eläkkeen maksuaikaa olisi rajattava niin, että suuri osa eläkkeensaajista olisi riittävän suurella todennäköisyydellä elossa vielä eläkkeen maksuajan loppuun asti. Jos eläke olisi elinikäinen, maksuaika olisi asetettava hyvin pitkälle ajalle usean kymmenen vuoden päähän. Tällöin urheilijauran aikainen karttunut eläke jäisi suurella osalla urheilijoista hyvin pieneksi. Lopulta eläkkeensaajan kuollessa maksettaisiin suuri osa eläkesäästöstä kuolinpesälle.

Elinikäinen eläke soveltuu eläkejärjestelmään, jossa riski vakuutettujen eliniän pituudesta jaetaan vakuutettujen kesken. Se ei sovellu järjestelmään, jossa eläkevarat karttavat henkilöittäin. Kun lisäeläkkeitä myöntävän eläkekassan säännöissä on oltava kirjaus vanhuuseläkkeestä, eli onko eläke määräaikainen vai elinikäinen. Ryhmäeläkejärjestelyssä valinta ei eläkekassassa voi olla yksilöllinen. Eläkekassan säännöissä tulee olla mahdollista yleisesti määrätä, että vanhuuseläke on määräaikainen esimerkiksi mainittu 10 vuotta.

On hyvin hankala järjestely saada suostumus laskuperustekorkoon sidotun sopimuksen muuttamisesta sijoitussidonnaiseksi kaikilta vakuutetuilta urheilijoilta. Ainakaan mahdollisessa siirrossa eläkekassaan emme pidä toteuttamiskelpoisena sitä, että urheilijoilta pitäisi yksilöllisesti saada suostumukset laskuperustekorkoon sidotun eli elinikäiseen eläkkeeseen perustuvan järjestelyn muuttamisesta määräaikaiseksi, koska eläkelaitoksen säännöissä ehdot on määrättävä kollektiivisesti. Lähtökohtaisesti sijoitussidonnainen eläke on myös urheilijalle edullinen verrattuna laskuperustekorkoon sidottuun eläkkeeseen.

Yksilölliset valinnat eivät ole kollektiivisissa ryhmäeläkevakuutuksissa eläkekassoissa mahdollisia. Kun laskuperustekorkoon sidotun järjestelyn tuottovaatimus eläkekassassa olisi vaikkapa 2 %, tarkoittaisiko tämä sitä, että mainituille varoille saatu ylituotto jaettaisiin sijoitussidonnaisen järjestelyn valinneiden hyväksi? Miten meneteltäisiin, jos tuotto poikkeuksellisesti alittaisi laskuperustekorona tason? Otettaisiinko tämä tuottoero silloin sijoitussidonnaisten vakuutusten tuotoista? Vakuutusyhtiöissä malli voi toimia, koska vaihtelu kasvattaa tai vähentää vakuutusyhtiön omistajille menevää tulosta. Eläkekassoissa kaikki tuotto ohjautuu eläkkeiden korotuksiin.

Eläkesäätiössä tai eläkekassassa vapaakirja ei voi muuttua yksilölliseksi eläkevakuutukseksi. Tämä aiheuttaisi merkittäviä lisäkuluja, koska tällaisen yksittäisen urheilijan vakuutus olisi siirrettävä

vakuutusyhtiöön. On lähdettävä siitä, että tällainen vapaakirja eläkekassassa jää eläkekassaan kuten kaikki muutkin eläkelaitoksissa olevat vapaakirjat. Eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa ei käytetä myöskään takaisinostoarvoa. Takaisinostoarvosta vakuutusyhtiössä vähennetään myös liikekulukorvauksia, joita yhtiö on laskenut saavansa, kun vakuutusta hoidetaan yhtiössä pitkään. Niin ikään takaisinostoarvosta vähennetään mm. toimenpidemaksuja ja muita kuluja.

Eläkekassassakin tulisi maksettavasta summasta voida vähentää sijoitusten rahaksimuuttamiseen liittyviä ja muita mahdollisia kustannuksia.

Jos laissa säädetään mahdolliseksi, että urheilija saa nostaa laissa säädettyjen raja-arvojen alle jäävät varat pois vakuutusyhtiöstä, sama tulisi säätää mahdolliseksi eläkekassassa. Jos lakiin ei tehdä tästä erillistä säädöstä, eläkekassassa tämä mahdollisuus olisi voimassa vain eläkkeelle siirtymishetkellä eli 65-vuotiaana. Tässä vaiheessa voi olla vaikeaa löytää ulkomaille siirtyneiden henkilöiden tietoja.

Vakuutusyhtiöille laskettu kertasuoritusarvo on lainattu eläkesäätiöitä ja eläkekassoja koskevasta laista tarkoituksena säätää raja-arvot yhtenäisiksi. Tämä ei kuitenkaan ehdotuksessa toteudu, koska kertasuoritusarvo eläkesäätiössä ja eläkekassassa lasketaan vanhuuseläkkeen ajalle jaetulla eläkesäästö pääomalla. Jos siis eläkekassalla on määräaikainen vanhuuseläke 10 vuotta, kertasuorituksena ilman vakuutetun suostumusta maksettava eläke on $(35 \text{ euroa} \times 12 \text{ kk} \times 10 \text{ vuotta}) = 4.200 \text{ euroa}$.

Vastaavasti kuin on säädetty, että määräaikaisen vanhuuseläkkeen tulee olla kestoaltaan vähintään 10 vuotta, tulisi säätää, että vakuutusta varten vakuuttamisvelvollisen on suoritettava vakuutusmaksuna vähintään 4,5 prosenttia tämän lain 1 §:ssä tarkoitetusta palkasta tai 15 §:ssä tarkoitetusta tulosta.

Lisäeläkesäätiöistä- ja lisäeläkekassoista annetun lain mukaan sijoitussidonnaista ja/tai maksuperusteista eläkejärjestelyä ei koske 100 vakuutetun vähimmäisvaatimus.

Lakiin otettu määritelmä maksuperusteisen turvan erosta sijoitussidonnaiseen turvaan ei ehkä ole kovin onnistunut. Ei ole todennäköistä, että yksikään toimija harjoittaisi maksuperusteista eläketurvaa sen olematta samalla sijoitussidonnainen.

4. Huomionne eläkkeen määräaikaisesta maksamisesta sekä kertakorvausmahdollisuudesta

Määräaikainen vanhuuseläke varmistaa kertakorvausmahdollisuuden kanssa sen, että eläkkeen määrä ei kuukausitasolla jää keskimäärin hyvin vähäiseksi. Idea on selvästi otettu luonnoksesta, jossa oli tarkoitus mahdollistaa vanhuudenturvan järjestäminen eläkekassassa 2012-2015.

Pienten ja ulkomaille siirtyneiden henkilöiden eläkkeiden kertasuoritusmahdollisuus on perusteltua. Nyt lakia säädettäessä kertakorvausta koskevat rajat on otettu lisäeläkesäätiöitä ja -lisäeläkekassoja

koskevasta laista. Vaikka rajat on haluttu tehdä yhdenmukaisiksi, ne eivät ole sitä. Jos eläkekassalla on käytössään 10 vuoden määräaikainen vanhuuseläke, ilman vakuutetun suostumusta maksettava kertasuoritus on vain 4.200 euroa (35 euroa x 12 kk x 10 vuotta). Raja-arvojen tulisi olla yhdenmukaiset eläkekassassa ja vakuutusyhtiössä.

Vakuutusyhtiössä kertakorvaus on ehdotetun lain mukaan mahdollista nostaa joko urheilun päättyessä seurassa ja sen muuttuessa vapaakirjaksi tai vanhuuseläkkeelle jäämisen hetkellä. Nykylaki ei mahdollista kertakorvauksen maksamista eläkekassassa vapaakirjan syntymishetkellä. Asiasta tulisi säätää yhdenmukaisesti. On myös tarkasteltava, onko tarkoituksenmukaista, että vapaakirjan voi nostaa rahana pois jokaisen päättyneen työsuhteen jälkeen, vaikka urheilu-ura edelleen jatkuisi.

Huomattava myös on, että urheilijan nostaessa varat ennenaikaisesti, varoista maksetaan II-pilarin mukaisissa eläkejärjestelyissä tuloveroa ansiotuloverokannan mukaisesti ja III-pilarin mukaisissa eläkejärjestelyissä pääomatuloverokannan mukaisesti.

5. Huomionne vaikutusarvioista

Vaikutusarviossa esitetyt näkemykset ovat oikeansuuntaisia. On kuitenkin huomattava, että osakkeisiin ja sijoitussidonnaisiin tuotteisiin liittyy suurempi tuotto-odotus kuin korkosidonnaisiin tuotteisiin, vaikkakin suurempi vaihteluväli. Kuitenkin mitä pidemmän aikavälin sijoittamisesta on kysymys (tässä varautumisesta vanhuudenturvaan), sitä varmemmin tuottohakuinen tuote kartuttaa suuremman säästön vakuutetulle. Vakuutetut siis tulevat hyötymään eläketurvaa koskevasta muutoksesta suurella varmuudella korkeampana eläketurvana. Muutoksen voi myös odottaa kasvattavan kiinnostusta asiaan ja siten kenties myös aikaisempaa suurempaa vapaaehtoisuuteen pohjautuvaa säästämistä urheilijoiden vakuuttamisessa.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Heinström Ismo
Eläkesäätiöyhdistys ESY ry